

DREPT PUBLIC

CZU: 342.7

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.4\(59\).06](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.4(59).06)

DEMNIȚATEA UMANĂ – SURSĂ ȘI FUNDAMENT AL DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR OMULUI ÎN SECOLUL XXI

Olga DORUL,

doctor în drept, conferențiar universitar,
Institutul Național al Justiției
<https://orcid.org/0000-0002-0060-7908>

Doina CAZACU,

doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
<https://orcid.org/0000-0002-0060-7908>

Partea I

„Principiul primar al democrației este valoarea și demnitatea individului”

Edward Bellamy

SUMAR

Demnitatea umană este un criteriu de apreciere între oameni, deoarece fiecare dintre noi își dorește demnitate, ea vine din propria fire, dar poate fi realizată în comunitatea din care facem parte.

De-a lungul existenței și dezvoltării omenirii au existat diferite situații în care, totuși, a fost încălcată demnitatea umană. Aceste situații, la rândul lor, pe lângă faptul că au făcut vizibilă problema, au servit drept pilon de inventare a unor noi domenii de protecție a demnității umane, pre-

HUMAN DIGNITY – SOURCE AND FOUNDATION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN THE 21ST CENTURY

SUMMARY

Human dignity is a criterion of appreciation among people, because each of us wants dignity, it comes from our own nature, but it can be achieved in the community of which we are part.

Throughout the existence and development of mankind, there have been various situations in which, however, human dignity has been violated. These situations, in turn, in addition to making the problem visible, served as a pillar for inventing new areas of protection of human dignity, such as: from the perspective of unbearable social conditions and the marginalization of poor social classes; unequal treatment of women and men at work; discrimination against foreigners and cultural, linguistic, religious and racial minorities; brutal expulsion of illegal immigrants and applicants today, disability, medicine, etc. In light of such specific challenges, various aspects of the significance of human dignity arise from the multitude of experiences of what it means to be humiliated and deeply hurt. All these have taken to a new level the perception of human dignity and have generated, depending on the stated problem, different legal, international instruments meant to protect the dignity of human being.

Key-words: *biomedicine, human dignity, human rights, rights of persons with disabilities, fundamental freedoms.*

cum ar fi: din perspectiva condițiilor sociale insuportabile și a marginalizării claselor sociale sărace; tratamentul inegal al femeilor și bărbaților la locul de muncă; discriminarea străinilor și a minorităților culturale, lingvistice, religioase și rasiale; expulzarea brutală a imigranților ilegali și a solicitanților de azil, dizabilitate, medicină etc. În lumina unor astfel de provocări specifice, diferite aspecte ale semnificației demnității umane apar din multitudinea de experiențe despre ceea ce înseamnă a fi umilit și a fi profund rănit. Toate acestea au adus la un nou nivel perceperea demnității umane și au generat, în dependență de

problema enunțată, diferite instrumente juridice internaționale menite să protejeze demnitatea ființei umane.

Cuvinte-cheie: *biomedicina, demnitate umană, drepturi ale omului, drepturi ale persoanelor cu dizabilități, libertăți fundamentale.*

„Considerând că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume...” – cu acest citat începe textul Declarației Universale a Drepturilor Omului [10]. Observăm că demnitatea este valoarea esențială a societății internaționale contemporane, este originea tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În cele ce vor urma în cadrul prezentului demers științific ne vom convinge că demnitatea va fi concepută drept piatră unghiulară a cadrului normativ internațional, regional și cel al sistemelor naționale de protecție a drepturilor omului.

În preambulul Declarației Universale a Drepturilor Omului se conține prevederea: „Considerând că în Cartă popoarele Organizației Națiunilor Unite au proclamat din nou credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și în valoarea persoanei umane, drepturi egale pentru bărbați și femei și că au hotărât să favorizeze progresul social și îmbunătățirea condițiilor de viață în cadrul unei libertăți mai mari...” [10]. Primul articol al Declarației Universale a Drepturilor Omului se referă nemijlocit la protecția demnității: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității” [10, art. 1].

Suplimentar, în textul Declarației Universale de două ori se invocă respectarea demnității umane: realizarea drepturilor economice, sociale și culturale (articolul 22) și retribuire echitabilă în vederea asigurării unei existențe conforme cu demnitatea umană (articolul 23) [10].

Dispozițiile Declarației Universale a Drepturilor Omului au fost consolidate, din punct de vedere juridic, prin prevederile celor două pacte internaționale în domeniul drepturilor omului. Astfel, atât Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice [13] cât și Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale [12] conțin în preambul dispoziții identice cu referire la demnitate: „Statele-părți la prezentul Pact, considerând că, în conformitate cu principiile enunțate în Carta Națiunilor Unite, recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume; recunoscând că aceste drepturi decurg din demnitatea inerentă persoanei umane...”.

La fel, în textul Pactului Internațional privind Drepturile Civile și Politice [13] demnitatea este invocată suplimentar în materia tratamentului persoanelor în context coercitiv (articolul 10), iar în conformi-

tate cu prevederile Pactului Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale [12], educația va urmări deplina dezvoltare a personalității umane și a simțului demnității sale (articolul 13).

Cu referire la mecanismul european de protecție a drepturilor omului, instituit în temeiul Convenției pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [8], este cazul să menționăm că textul acestui tratat nu face referire expresă la demnitatea umană, decât în conținutul Protocolului nr. 13 la Convenție, privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele [18]. Statele-membre ale Consiliului Europei au semnat acest Protocol, fiind convinse că dreptul fiecăruia la viață reprezintă o valoare fundamentală într-o societate democratică și că abolirea pedepsei cu moartea este esențială pentru apărarea acestui drept și pentru deplina recunoaștere a demnității înăscute a tuturor ființelor umane.

Referindu-ne la cadrul normativ al Uniunii Europene, vom menționa că, la nivelul comunității europene, Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, la articolul 1, statuează expres că „demnitatea umană este inviolabilă și că aceasta trebuie respectată și protejată” [1].

Republica Moldova, la rândul său, în textul Legii supreme a statului – Constituția [6], consfințește demnitatea omului ca o valoare supremă.

Protecția demnității umane în contextul biomedicinii. Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei [9], adoptată la Oviedo la 4 aprilie 1997, după cum rezultă din titlu, are întreg conținutul inspirat din idealul de protecție a demnității umane în contextul noilor realizări în domeniul biologiei și medicinei. Convenția este unicul tratat internațional în al cărui temei statele și-au asumat angajamente în vederea asigurării protecției demnității umane, identității în context biomedical. Articolul 1 al Convenției, reglementează scopul și obiectul acesteia – „Părțile la această convenție protejează demnitatea și identitatea ființei umane și garantează oricărei persoane, fără discriminare, respectul integrității sale și al celorlalte drepturi și libertăți fundamentale față de aplicațiile biologiei și medicinei” [9]. Or, statele-părți la Convenție, semnând tratatul, erau perfect conștiente de actele care ar putea pune în pericol demnitatea umană printr-o folosire improprie a biologiei și medicinei și, în acest context, și-au propus ca progresele biologiei și medicinei să fie utilizate în beneficiul generațiilor prezente și viitoare.

Textul Convenției de la Oviedo a fost suplinit de patru protocoale adiționale, fiecare din ele având ca obiect de reglementare protecția demnității umane în contextul noilor realizări ale biologiei și medicinei în domenii particulare: clonare; transplant de organe și țesuturi umane; cercetare biomedicală; testări genetice.

Astfel, la adoptarea Protocolului adițional [15] la Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, referitor la interzicerea clonării ființelor umane, din 21 ianuarie 1998, statele-părți au luat în considerare că instrumentalizarea ființei umane prin crearea deliberată de ființe umane identice, din punct de vedere genetic, este contrară demnității omului și constituie o utilizare improprie a biologiei și medicinei.

Prin semnarea Protocolului adițional la Convenția privind drepturile omului și biomedicina vizând transplantul de organe și țesuturi de origine umană [16] din 2002, părțile și-au asumat angajamentul de a proteja demnitatea și identitatea persoanei și vor garanta tuturor, fără discriminare, respectarea integrității, precum și alte drepturi și libertăți fundamentale, în cazul transplantului de organe și țesuturi de origine umană.

În textul Protocolului adițional la Convenția privind drepturile omului și biomedicina ce vizează cercetarea biomedicală [17] din 2005, părțile au convenit să protejeze ființa umană în demnitatea și identitatea sa, garantând tuturor persoanelor, fără discriminare, respectarea integrității și altor drepturi și libertăți fundamentale în cadrul oricăror cercetări în domeniul biomedicinii care implică o intervenție asupra ființei umane (articolul 1).

Protocol adițional la Convenția privind drepturile omului și biomedicina vizând testările genetice în scopuri medicale [14] din 2008, în articolul 1 face trimitere la aceleași principii ca și protocolul din anul 2005, cu referire, de această dată, la testele efectuate în scopuri medicale, implicând analiza unui eșantion biologic de origine umană, insistând în mod special să pună în evidență caracteristicile genetice ale unei persoane, fie moștenite, fie dobândite la o etapă timpurie a dezvoltării prenatale (articolul 2).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în hotărârile și deciziile sale, a evaluat în repetate rânduri alegațiile reclamantilor privind respectarea demnității umane. În acest context, poate fi invocată cauza *Haas vs. Elveția* [2], în care reclamantul suferă de o severă tulburare bipolară afectivă de aproximativ 20 de ani. Considerând că maladia sa îl lipsea de posibilitatea să trăiască cu demnitate, el a cerut unei asociații de drept privat, care propunea, în special, asistarea suicidului, să-l ajute în acest sens. Pentru a obține o substanță letală (sodium pentobarbital), care era supusă prescripției medicale, reclamantul s-a adresat mai multor medici psihiatri, dar a fost refuzat. Acesta a solicitat diferitor autorități federale și cantonale autorizația de a cumpăra substanța în cauză într-o farmacie, fără prescripție, prin intermediul asociației, dar cererile sale au fost respinse. Reclamantul a sesizat instanțele administrative, printre care și Tribunalul Federal, în ultimă instanță. Printr-o hotărâre, Înalta Instanță a respins recursul acestuia, considerând că dreptul de a decide pro-

pria sa moarte – care nu era contestat – trebuia diferențiat de dreptul la asistarea suicidului din partea statului sau a unui terț, drept ce nu putea fi dedus din Convenție. În fața Curții Europene, reclamantul susținea că dreptul său de a muri demn nu este respectat în Elveția, din cauza condițiilor impuse pentru obținerea substanței letale, și anume: prescripția medicală care se bazează pe o expertiză psihiatrică aprofundată. Cu referire la caz, Curtea a notat că nu există un consens în cadrul statelor-membre ale Consiliului Europei privind dreptul individului de a alege când și în ce mod dorește să moară. Dacă asistarea suicidului a fost dezincriminată (cel puțin, parțial) în anumite state-membre, marea majoritate a acestora acordă o importanță mai mare protecției vieții persoanei decât dreptului acesteia de a-și pune capăt vieții. Curtea concludă că marja de apreciere a statelor este considerabilă în acest domeniu.

Dacă aceasta admite că reclamantul poate dori să se sinucidă într-un mod sigur, demn și fără dureri inutile, Curtea este de opinie că obligația impusă de legislația elvețiană de a avea o prescripție medicală pentru a obține *sodium pentobarbital* are un scop legitim. Acest lucru are scopul de a proteja, în special, orice persoană de luarea unei decizii pripite, cât și pentru a preveni abuzurile, căci nu pot fi subestimate riscurile inerente unui sistem care facilitează accesul la suicidul asistat. Curtea partajează punctul de vedere al Tribunalului Federal, potrivit căruia, dreptul la viață obligă statele să instituie o procedură capabilă să asigure că decizia de a muri corespunde consimțământului liber al persoanei. Exigența unei prescripții medicale, eliberată în temeiul unei expertize psihiatrice complete, este un mijloc ce permite îndeplinirea acestei obligații. Urmează să se analizeze dacă reclamantul a avut sau nu un acces efectiv la o expertiză medicală care i-ar fi permis obținerea de *sodium pentobarbital* (în caz contrar, dreptul său de a decide când și cum să moară ar fi teoretic și iluzoriu). Or, Curtea nu este convinsă că reclamantul s-a aflat în imposibilitatea de a găsi un specialist pregătit să-l asiste, așa cum pretinde acesta.

Având în vedere ansamblul considerațiilor și al marjei de apreciere de care dispun statele în acest domeniu, Curtea a constatat că, chiar presupunând că statele ar avea obligația pozitivă de a întreprinde măsuri care să permită facilitarea suicidului în demnitate, autoritățile elvețiene nu au încălcat această obligație în speță [2].

Realizarea demnității umane în contextul protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități subliniază în preambulul său că „*orice discriminare bazată pe o dizabilitate este o încălcare a demnității și a valorii inerente persoanei umane*” și are ca obiect, în special, să promoveze respectarea „*demnității inerente*” a persoanelor cu dizabilități (art.1), respectarea care constituie, de asemenea, unul din principiile

generale ale acesteia [7, art. 3 lit. (a); art. 8 lit. (a), art. 16 alin. (4), art. 24 alin. (1) și art. 25].

În cauza *Y. contra Republicii Unite Tanzania* [5, p. 8.8], autorul susține că statul-parte nu a creat un mediu sigur și securizat pentru persoanele cu albinism, deoarece nu a reușit să se asigure că acestea sunt protejate împotriva agresiunii, violenței, amenințărilor și altor forme de intimidare. Statul-parte a lăsat oamenii cu albinism la cheremul oricui dorește să-i mutilizeze. În calitate de copil cu albinism, autorul susține că statul-parte nu și-a îndeplinit obligația de a asigura siguranța copiilor cu dizabilități și de a le proteja demnitatea umană, încălcându-le astfel drepturile pe care le derivă articolul 7 din Convenție.

Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități [5, p. 8.8] (în continuare – Comitetul) reamintește că, în conformitate cu articolul 16, paragraful 4, din Convenție, statele-părți trebuie să ia „toate măsurile adecvate pentru a facilita recuperarea fizică, cognitivă și psihologică, reabilitarea și reintegrarea socială a persoanelor cu dizabilități care au fost victimele exploatării, violența sau maltratarea sub toate formele lor, în special, prin furnizarea de servicii de protecție”, iar recuperarea și reintegrarea trebuie să aibă loc „într-un mediu care promovează sănătatea, bunăstarea, stima de sine, demnitatea și autonomia persoanei și care ține cont de nevoile legate în mod specific de sex și vârstă”. Neavând nicio observație din partea statului-parte cu privire la acuzațiile autorului de încălcare a articolului 16, Comitetul constată că statul-parte nu a oferit nici asistență medicală, nici asistență de reabilitare autorului, care avea 12 ani la momentul incidentului și fusese abandonat de familia lui. Din aceste motive, concluzionează că, în circumstanțele cauzei, în temeiul articolului 16 din Convenție, statul-parte a încălcat drepturile persoanei cu dizabilități

În conformitate cu art. 17 al Convenției [7], „fiecare persoană cu dizabilități are dreptul de a-i fi respectată integritatea fizică și mintală, în condiții de egalitate cu ceilalți”. Comitetul amintește, de asemenea, că „dreptul la integritate personală se bazează pe ceea ce înseamnă să fii om”. Acest drept este legat de conceptul de demnitate umană și de principiul că spațiul fizic și psihologic al tuturor indivizilor trebuie protejat. Ea cuprinde interzicerea torturii fizice și psihice, a tratamentelor și pedepselor inumane sau degradante, precum și a unei întregi serii de atacuri mai puțin grave la adresa integrității fizice și psihice a unei persoane. Violența aplicată autorului (cauza nr. 23/2014) se încadrează în sfera actelor care constituie o încălcare a integrității fizice și psihice, întrucât este o practică obișnuită în statul-parte de a urmări penal persoanele cu albinism, amputarea sălbatică a unor părți ale corpului lor, fără a ține cont de integritatea lor fizică și demnitatea umană [5].

În cauza *X. contra Republicii Unite Tanzania* [4, p. 8.3], autorul s-a plâns pe încălcarea art. 17 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu diza-

bilități, pentru că a suferit bătăi barbare care i-au afectat demnitatea și integritatea fizică. Comitetul a stabilit că actele de violență aplicate făptuitorului constituie în mod clar atacuri la adresa integrității fizice și psihice a unei persoane, fapt care aduce atingere demnității umane. Comitetul adaugă că, în conformitate cu articolul 4 din Convenție, statele-părți au obligația generală de a garanta și de a promova exercitarea deplină a tuturor drepturilor omului, inclusiv dreptul la integritate personală. În speță, statul parte nu a luat nicio măsură pentru a preveni și pedepsi actele potrivit cărora autorul a fost victimă și nu i-a oferit asistență pentru ca acesta să-și recapete autonomia după pierderea brațului. Mai mult, cei responsabili pentru aceste fapte se bucură de deplină impunitate. În consecință, Comitetul consideră că, prin lipsa de a lua toate măsurile necesare pentru a preveni actele de violență de tipul celor comise autorului și, în speță, pentru a investiga și pedepsi efectiv astfel de fapte, statul a încălcat drepturile autorului în temeiul articolului 17 al Convenției, coroborat cu articolul 4 din Convenția pentru drepturile persoanelor cu dizabilități [4, p. 8.7].

Lipsa unei adaptări rezonabile reprezintă o încălcare a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Inadecvarea infrastructurii la situația persoanelor cu dizabilități, precum și condițiile precare de detenție și îngrijire a sănătății din cadrul spitalului complex penitenciar constituie un atac la demnitatea lor și un „tratament inuman” [4, p. 8.7]. Știind că a fost plasată într-o celulă de la etajul 1 al stabilimentului, autoarea nu a putut accesa instanța în primele opt luni de detenție în penitenciarul unde a fost plasată, astfel că a fost lipsită de aer proaspăt și lumină naturală, fiind încălcat articolul 14, paragraful 2 din Convenție. Comitetul a stabilit că, condițiile de detenție, în special, celula în care a fost plasată deținuta, nu sunt adecvate unei persoane cu dizabilități și aduc atingere demnității umane. Amenajările făcute de autoritățile penitenciare sunt insuficiente, întrucât dimensiunile sanitare nu sunt potrivite pentru un scaun cu rotile, iar scaunul de plastic, parțial adaptat, prevăzut în baie, nu este dotat cu echipament de siguranță esențial și pe care autoarea nu se poate deplasa cu propriile mijloace de acces la toaleta și duș, deci, depinde de ajutorul unei asistente sau a unei alte persoane. A fost instalată o sonerie de apel, dar, în practică, s-a întâmplat adesea ca nimeni să nu reacționeze în timp util. Lipsa infrastructurii adecvate pentru persoanele cu dizabilități și condițiile precare de detenție subminează demnitatea acestora și constituie un tratament inuman [4, p.8.7].

În cauza *Djegdjigua Cherguit contra Algeriei* [11, p. 7.4] (în numele lui Hakim Cherguit), autorul afirmă că, în lipsa unei anchete de către autoritățile algeriene, Hakim Cherguit a fost privat de libertate și nu a fost tratat cu umanitate și demnitate, având în vedere că a fost bătut cu cruzime de către polițiști

și suferea de o maladie cardiacă congenitală. Fiul, Hakim Cherguit, a fost luat de către poliție, apoi plasat în detenție, iar ulterior a dispărut, familia efectuând mai multe căutări.

Încercările eșuate ale tatălui de a intenta o procedură de anchetă privind circumstanțele disipației, adresarea în instanță privind stabilirea faptului dispariției, ulterior a decesului, constituie o formă de tratament crud, inuman sau degradant pentru familia sa. În consecință, autorul consideră că fiul său a „dispărut forțat”.

Comitetul reamintește că, deși expresia „*dispariție forțată*” nu apare în mod expres în niciun articol al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, dispariția forțată constituie un set unic și integrat de acte, reprezentând o încălcare continuă a mai multor drepturi consacrate în acest instrument, precum dreptul la viață, dreptul de a nu fi supus torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante și dreptul la libertatea și securitatea persoanei. Pactul cere statului-parte să aibă grijă de soarta fiecărei persoane și să trateze fiecare persoană cu respect pentru demnitatea ei inerentă [4, p.7.2].

Referințe bibliografice:

- Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, 2010. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF> (vizitat 25.11.2021).
- Cauza Haas vs. Elveția. Hotărârea CtEDO din 20.01.2011. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119348> (vizitat 01.12.2021).
- Communication X contre Argentine no 8/2012 Constatations adoptées par le Comité à sa onzième session (31 mars-11 avril 2014). <https://juris.ohchr.org/Search/Details/1989> (vizitat 02.12.2021).
- Communication X contre la République-Unie de Tanzanie, Constatations adoptées par le Comité au titre de l'article 5 du Protocole facultatif, concernant la communication n° 22/2014. <https://juris.ohchr.org/Search/Details/2390> (vizitat 30.11.2021).
- Communication Y contre la République-Unie de Tanzanie; Constatations adoptées par le Comité au titre de l'article 5 du Protocole facultatif, concernant la communication n° 23/2014 (p.3.3.). <https://juris.ohchr.org/Search/Details/2511> (vizitat 01.12.2021).
- Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
- Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, 2006, semnată de către Republica Moldova în 2007, în vigoare din 21.10.2010. <https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/conventionrightspersonswithdisabilities.aspx> (vizitat 01.12.2021).
- Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298 din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.54-55/502.
- Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei: Convenția privind drepturile omului și biomedicina, adoptată la 04.04.1997, la Oviedo (Spania), în vigoare din 01.12.1999, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 110-112 / 853. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.03.2003.
- Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948, Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990. În: Buletinul Oficial al Republicii Moldova, 1990, nr. 008.
- Djegdjigua Cherguit contre Algérie, p. 7.4. <https://juris.ohchr.org/Search/Details/2869> (vizitat 02.12.2021).
- Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 septembrie 1966 prin Rezoluția 2200 A (XXI). Intrat în vigoare la 3 ianuarie 1967. În: Tratatul Internațional la care Republica Moldova este parte, 1998, Vol. I.
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la New-York la 16.12.1966 și ratificat de Republica Moldova la 28.07.1990. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998.
- Protocolul vizând testările genetice în scopuri medicale, adițional la Convenția privind drepturile omului și biomedicina, încheiat la Strasbourg la 27.11.2008. Semnat de către Republica Moldova la 27.11.2008. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.08.2011.
- Protocolul privind interzicerea clonării ființelor umane, adițional la Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, încheiat la Paris la 12 ianuarie 1998, în vigoare din 01.03.2001, ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 110-112 / 853. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.03.2003.
- Protocolul vizând transplantul de organe și țesuturi de origine umană, adițional la Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei, adoptat la 24 ianuarie 2002, în vigoare din 01.05.2006. Semnat de Republica Moldova la 08.02.2007. Ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 261-XVI din 06.12.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 198-202/763. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.06.2008.
- Protocolul cu privire la cercetările biomedicale, adițional la Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei, adoptat la 25 ianuarie 2005, semnat de Republica Moldova la 25.01.2005. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.12.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 216-220.
- Protocolului nr. 13 la Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele, adoptat la Vilnius la 3 mai 2002. Semnat de către RM la 03.05.2002. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.2007. Înregistrat la ONU cu nr. A-2889.